

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Boeken (en zo)

Kaat wil niet meer op bezoek – Het ouderverstotingsyndroom

Ludo Driesen (2016).

Antwerpen / Apeldoorn: Garant. 137 pp.

€19,00 / €26,15.

ISBN 9789 0 441 33899.

Jan Meerdinkveldboom

Dit boek behandelt het verschijnsel dat kinderen die bij een vechtscheiding betrokken zijn geen contact meer willen hebben met de ouder bij wie ze niet wonen.

Het ouderverstotingsyndroom of – zoals het in het boek genoemd wordt – het *parental alienation syndrome*, kortweg PAS, is een wat twijfelachtige term, wat de auteur ook uitvoerig toelicht. De term werd voor het eerst gebruikt door de Amerikaanse kinderpsychiater Richard Gardner die decennialang onderzoek naar het verschijnsel heeft gedaan en er meerdere artikelen over heeft gepubliceerd.

Bij PAS buit de verblijfsouder de loyaliteit van het kind maximaal uit door het te overtuigen van de slechtheid van de andere ouder. Die is namelijk de schuld van de echtscheiding, van het ongelukkig zijn van de verblijfsouder en van alle andere narigheid die het gevolg is van de echtscheiding. Een demonisering ten top. Het betreffende kind wordt nadrukkelijk opgezet tegen deze ouder en opgestoot om toch vooral met die ouder (veel vaker een vader dan een moeder) te breken. Let wel, PAS wordt alleen zo genoemd als de andere ouder niet verwaarlozend of mishandelend is geweest, dus het kind heeft

hierbij geen eigen, min of meer objectieve, ervaringen van slecht gedrag door die ouder. Was dit wel het geval dan was er immers een reden voor een kind om zich van die ouder te willen vervreemden.

Los van de bezwaren tegen de term PAS, en de dubieuze term ‘syndroom’ die immers een in het kind verankerd ziektebeeld impliceert (NB de aandoening bestaat niet in de DSM 5), is het boek een uitgebreide beschrijving van de achtergronden van het verschijnsel. Dit zijn, onder meer, de escalerende ruzies tussen de ouders, de vechtscheiding, de achtergronden van de ouders en hun huwelijk. Daarbij leunt Driesen regelmatig op het werk van Van Lawick (2012) en Van Lawick & Visser (2014). Meer algemeen benadrukt de auteur dat hij vooral de bestaande literatuur op dit gebied bespreekt, hij komt niet met een eigen visie of een behandelstrategie die hij zelf heeft ontwikkeld. Hij geeft een PAS-checklist weer, die grotendeels gebaseerd is op vragenlijsten van Spruijt, Eikelenboom, Hameling en Kormos (2005) en Spruijt en Kormos (2014). Bij de screening dienen, daar zijn alle door hem geraadpleegde auteurs het over eens, alle gezinsleden betrokken te worden.

Is Deel 1 gewijd aan het verschijnsel ouderverstotingsyndroom en de factoren die daarbij invloed hebben, in Deel 2 behandelt Driesen de hulpverleningsmogelijkheden, inclusief de juridische maatregelen die soms nodig zijn. Deze laatste worden vooral aanbevolen door de bedenker van het PAS, de eerder genoemde Gardner. Gardner opteert voor een systeem van dreigen en het opleggen van sancties om het contact tussen het kind en de ver-

stoten ouder te herstellen. Desnoods gaat de manipulerende ouder de gevangenis in, of wordt het kind uit huis geplaatst als dat de enige manier is. Ook maakt hij zich sterk dat een bemiddelaar het meest geschikt is om geleidelijk contactherstel met de verstoten ouder vorm te geven. Driesen nuanceert deze benadering door meerdere commentaren op Gardner weer te geven.

De psychologische hulpverlening aan beide ouders samen wordt uitvoerig beschreven, veelal onder het motto 'partners scheiden, ouders blijven'. Hij beschrijft zowel de mogelijke werkwijzen als wat ervoor nodig is om dit proces te laten slagen. Daar horen vaak ook de omgevingen van de ouders bij. Maar meestal komt het neer op met elkaar leren communiceren en te leren onderhandelen over de zorg en de opvoeding van de kinderen. Daarbij moet vaak bemiddeld worden, waarna de kinderen weer in beeld kunnen komen. De strijd tussen de ouders heeft immers (te) lang de boventoon gevoerd waardoor de beelden die de ouders van elkaar hebben correcties behoeven. Vanzelfsprekend wordt ook de interventiemethode 'Kinderen uit de Knel' van Van Lawick & Visser (2014) genoemd.

Trouw aan zijn voornemen om genuanceerde beschrijvingen van de onderscheiden aspecten te bieden, bespreekt Driesen ook de mogelijkheden om elke ouder apart psychologisch hulp te bieden. Dat levert meestal geen doorbraak van de impasse op maar kan wel de beide ouders, elk op een specifieke manier, steun bieden. De sleutel blijft immers liggen bij de verblijfsouder, als deze geen stappen onderneemt en het kind geen andere informatie over de andere ouder biedt, verandert er niets aan de situatie.

Ook individuele hulp aan het kind is maar beperkt effectief. Zolang diens loyali-

teit bij de verblijfsouder ligt, is het heel moeilijk om de ideeën van het kind over de verstoten ouder te nuanceren. Kortom, veel illusies dient men zich niet te maken. Soms kiest de andere ouder ervoor het kind met rust te laten teneinde het kind niet nog meer slachtoffer van de ouderlijke strijd te laten worden. Maar dat geeft het kind nog geen beter beeld van die ouder; dan heeft hij of zij immers geen interesse in zijn kind? Neen, de toegeschreven fouten blijven meestal fier overeind.

In het laatste hoofdstuk vat de auteur nog eens samen wat voor het doorbreken van het PAS allemaal nodig is. Ouderschapsbemiddeling, het creëren van een neutrale ontmoetingsruimte, begeleiding van het kind en vaak ook juridische maatregelen als stok achter de deur, het zal vaak een moeizaam en pijnlijk proces zijn voor alle betrokkenen, het kind voorop.

Driesen heeft een toegankelijk boek geschreven over PAS. Het is te prijzen dat hij aspecten en stellingnamen die controversieel zijn genuanceerd heeft benaderd en tegenstanders aan het woord heeft gelaten. Het neemt niet weg dat de term toch ongelukkig blijft en in feite naar een stoornis bij een kind verwijst terwijl diens omgeving de 'boosdoener' is.

Het is een nuttig boek voor degenen die beroepsmatig met deze doelgroep te maken hebben. Kant en klare oplossingen zijn er niet, maar (groeps)programma's als 'Kinderen uit de Knel' zijn, zo schrijft Driesen, beloftevol.

Jan Meerdinkvelboom is kinder- en jeugdpsychiater n.p. en systeemtherapeut. Hij werkt thans als consultant en cursusgever voor systemische adolescentenpsychiatrie, veelal toegespitst op de preventie van suïcide. Email: jan@mdvb.demon.nl.

Kaat wil niet meer op bezoek – Het ouderverstotingssyndroom

Literatuur

- Gardner, R. (1998). Recommendations for dealing with parents who induce parental alienation syndrome in their children. *Journal of divorce & remarriage*, 28(3/4), 1-21.
- Lawick, J. van (2012). Vechtscheidende ouders en hun kinderen. *Systeemtherapie*, 24(3), 129-150.
- Lawick, J. van & Visser, M., (2014). *Kinderen uit de knel – Een interventie voor gezinnen verwickeld in een vechtscheiding*. Amsterdam: SWP.

- Spruijt, A.P., Eikelenboom B., Hameling, R. & Kormos, H. (2005). Parental alienation syndrome in the Netherlands. *The American Journal of Family Therapy*, 33, 303-319.
- Spruijt, A.P. & Kormos, H. (2014). *Handboek scheiden en kinderen – Voor de beroepskracht die met scheidingskinderen te maken heeft*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Waarom liefde pijn doet – Een sociologische verklaring

Eva Illouz (2015).
Amsterdam/Antwerpen: De Bezige Bij.
430 pp. € 26,33.
ISBN 978 90 234 9297 9.

Lieven Migerode

De auteur van dit boek is doctor in de communicatiewetenschappen en werkzaam als hoogleraar aan de Hebrew University of Jerusalem. Geboren in Fes, 1961, studeerde Eva Illouz later sociologie, communicatie en literatuur te Parijs.

Illouz vertrekt vanuit de stelling dat liefdespijn in onze cultuur vooral begrepen wordt als een persoonlijk falen dat voortkomt uit een individuele psychologische geschiedenis. De mens als veroorzaker van de eigen liefdespijn. Tegenover dit individuele standpunt wil de auteur een meer sociologische kijk plaatsen.

Centraal ambieert het boek aan te tonen dat 'liefde wordt gevormd en voortgebracht door concrete maatschappelijke betrekkingen; (...) dat de liefde circuleert in een markt met ongelijke actoren; en dat sommige mensen meer moeite moeten doen om de voorwaarden waaronder zij worden bemind te definiëren dan andere mensen' (p.19). Onze aantrekkelijkheid

wordt namelijk mee gevormd door maatschappelijke structuren, die ervoor zorgen dat niet iedereen op gelijke voet kan 'kiezen' voor een gelijkwaardige relatie. Seksuele aantrekkelijkheid (ook maatschappelijk bepaald), kan bijvoorbeeld uitgewisseld worden voor economisch aanzien op de huwelijksmarkt.

In verschillende hoofdstukken wordt de centrale ambitie van het boek uitgewerkt en worden specifieke vormen van relationeel lijden besproken. Een eerste hoofdstuk heeft als kern de deregulering van de huwelijksmarkten. De auteur ziet in de laat-moderne tijden bindingsangst ontstaan bij mannen, terwijl de vrouwen gericht zijn op langdurige binding. In een ecologie waar mannen veel seksuele relaties willen en vrouwen zich willen binden, zij het steeds later, ontstaan 'fundamentele veranderingen in de ecologie van de keuze die mannen in staat stellen de voorwaarden van de seksuele transactie bepalen' (p.132). Het geloven in de individuele keuze van een partner verduistert volgens de auteur deze maatschappelijke regulering. Mannen zijn gericht op seriële seksualiteit (om hun mannelijkheid te bewijzen), vrouwen verbinden seksualiteit met gehechtheid. De auteur beseft dat hier kritiek op kan komen vermits ook vrouwen, sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw, kiezen voor seriële seksualiteit. Maar, schrijft zij,